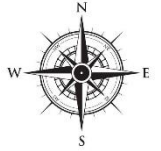

משקלי השמות בגזרת הכפולים (ע"ע) – דף ניווט

היעזרו במסמך "משקלי השמות בגזרת הכפולים (ע"ע)" שבאתר העברית כדי להשלים את דף הניווט.

שאלה 1 – שמות חדהברתיים

א. השלימו את הטבלה. שימו לב! הסימן ■ מציין צורה בתשלום דגש.

שם נוסף באותה התבנית, אך משורש אחר	משמעות	שורש	שם [יחיד] – [רבים]	התבנית [יחיד] – [רבים]
_____ – _____		ע-ז-ז	_____ – _____	סם – סָסִים
_____ ■ _____	שם תואר	מ-ר-ר	_____ ■ _____	
דָּף – דָּפִים	כלים ומכשירים		שָׁק – _____	
_____ – _____	(משמעויות שונות)	ח-ק-ק	_____ – _____	סם – סָסִים
_____ – _____	(משמעויות שונות)		חָץ – חָצִים	

ב. השלימו את הקטע שלפניכם.

צָד הוא שם עצם חדהברתי מן השורש _____ . שם זה בנטייה מגלה שני מאפיינים של גזרת הכפולים (ע"ע). נטיית הרבים, _____ , היא דוגמה לנטייה על דרך ה- _____ , ואילו צורת הנסמך רבים, כמו בצירוף צָדִי הדרך, היא דוגמה לנטייה על דרך הגזרה, שבה ניתן לראות בלה"פ _____ (תוצאה של היבלעות עה"פ בתוך לה"פ).

שאלה 2 – צורות בינוני

א. לצורות בינוני משמעויות שונות, למשל בעלי מקצוע וכלים ומכשירים. בעל מקצוע מהשורש ת-פ-פ בבניין _____ הוא מְתוּפֵף. בבניין זה קיימות שתי צורות בינוני. צורה אחת על דרך הגזרה, כמו מְתוּפֵף וכמו _____ מן השורש ד-ב-ב. צורה שנייה על _____ , למשל מְדַבֵּב, גם היא מן השורש ד-ב-ב. כשיש לנו שתי צורות בינוני מאותו השורש ומאותו הבניין יש להן משמעויות שונות. _____ הוא מי שגורם לאנשים לדבר ולהתוודות, ואילו _____ הוא שחקן שמתאים מילים בשפה אחת לתנועות השפתיים של דמויות בסרט המדברות בשפה אחרת.

ב. מִגֵּן לעומת מְגֵן

שני השמות הם מן השורש ג-נ-ג שמשמעותו לשמור מפני סכנה, למנוע התקפה וכד'. השם _____ הוא צורת בינוני (ברבים מְגַנִּים) והוא למעשה **בעל תפקיד**, מי שתפקידו להגן על העיר, למשל. לעומת זאת, השם _____ איננו צורת בינוני. שם זה שייך לקבוצת השמות שמשמעותם **כלים ומכשירים** ומשקלו הוא מְקַל. במשקל זה קמץ מתקיים, כלומר קמץ שנשאר גם בנטייה ואיננו נחטף, כמו למשל בצורת הרבים: מְגַנִּים ובצירוף _____ (☆).

שאלה 3 – שורש ס-כ-כ

שם העצם מְסַךְ הוא מן השורש ס-כ-כ, ולכן שייך לגזרת _____ . בנטיית השם יבוא **דגש חזק משלים** שהוא אחד ממאפייני הגזרה, למשל בנטיית הרבים: _____ . מן השורש ס-כ-כ מוכרות לנו גם המילים **סכך וסוכה**. המילה סוכה בכתוב חסר תיכתב כך: **סֻכָּה** (השלימו את הניקוד). משורש זה גם המילה מוֹסֵף שמשמעותה: **כלים ומכשירים / מקום / בעל מקצוע** (הקיפו את התשובה הנכונה). צורת הרבים של מילה זו היא: _____ .

שאלה 4 – מה תשתו? חם או קר?

לצד שמות התואר **חם וקר** קיימים שמות על דרך השלמים מאותו השורש שמשמעותם **החלשה**: _____ הוא חם פחות, פושר, ואילו _____ הוא פחות קר, צונן. שמות אלה מגלים לנו את אות השורש הכפולה המשייכת אותם לגזרת הכפולים. משני שורשים אלה יש בעברית אף שמות שמשמעותם **כלים ומכשירים**: מִתְחַם מן השורש _____ – כלי חשמלי לחימום מים המיועד להכנת משקאות חמים – ר_____ מן השורש ק-ר-ר, שהוא מתקן למי שתייה קרים (water cooler). אז מה תשתו? חם או קר?

שאלה 5 – משקל מְקַלָּה

א. משקל מְקַלָּה הוא משקל מיוחד בגזרת ע"ע הבנוי באופן הזה: **מ"ם מוספית + פה"פ + לה"פ המנוקדת בדגש חזק משלים + מוספית ה"א**: מְקַלָּה. ניתן למיין שמות במשקל זה על פי שלוש משמעויות: **מקום, שמות עצם מופשטים וכלים ומכשירים**. השלימו את הטבלה שלפניכם במקומות החסרים.

שם	שורש	משמעות	פועל בבניין קל מאותו השורש
	ז-מ-מ		
מְחַצָּה		כלים ומכשירים	
■	ג-ר-ר		
מְחַלָּה			

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון

מְחִלָּה (בכתיב מלא: מחילה)

ב. גם המילה חִלּוֹן היא מן השורש _____ . חִלּוֹן הוא למעשה פתח בקיר המפריד בין פְּנִים הבית לחוץ, ואילו מְחִלָּה היא חלל שבעלי חיים שונים חופרים באדמה. לא נתבלבל בין מְחִלָּה מגזרת ע"ע לבין מְחִלָּה מן השורש _____ בגזרת _____, שפירושה סליחה.

שאלה 6 – שמות המתחילים בתי"ו מוספית

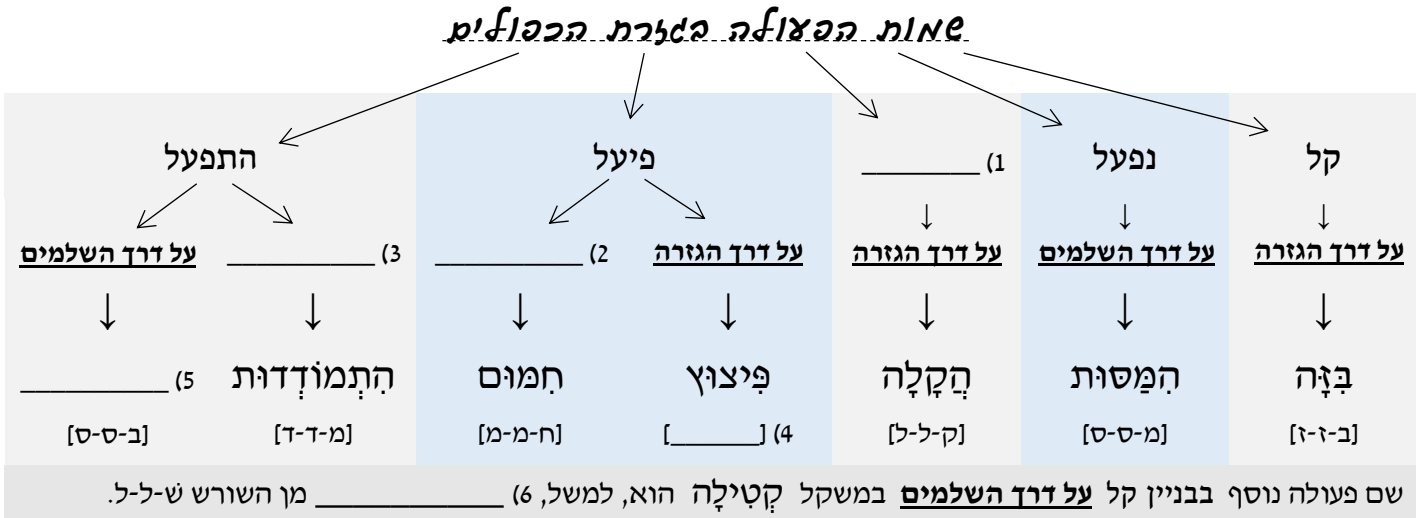
א. תְּהַלָּה מן השורש _____, מן השורש פ-ל-ל ותְּחַנְּנָה מן השורש ח-נ-נ כולם שמות במשקל תְּקַלָּה – משקל מיוחד בגזרת ע"ע הבנוי מתי"ו מוספית + פה"פ + לה"פ המנוקדת בדגש חזק משלים + מוספית ה"א: תְּחַלָּה. משמעות השמות במשקל זה היא שמות עצם מופשטים.

ב. גם השם תְּחַלָּה גזור במשקל _____, והשורש שלו הוא _____. משם עצם זה גזור השורש התנייני ת-ח-ל, וממנו נגזרו המילים הַתְּחִיל והַתְּחַלָּה.

ג. השמות תְּעוּזָה מן השורש _____ ו-_____ מן השורש א-ט-ט גזורים במשקל תְּקוּלָה. רוב השמות הגזורים במשקל זה הם מגזרת נע"ו/י דווקא, כמו למשל תְּבוּנָה מן השורש ב-י-נ, תְּבוּסָה מן השורש _____ או _____ מן השורש ר-ו-מ. אך מכיוון שגזרה קובעים על פי השורש, אין לנו קושי לקבוע שהשמות תְּעוּזָה ו-_____ שייכים לגזרת הכפולים, השמות תְּפִיקָה ותְּלוּנָה שייכים לגזרת _____, ואילו המילה תְּרוּפָה שייכת לגזרת _____.

שאלה 7 – שמות פעולה

א. לפניכם תרשים המציג את שמות הפעולה בגזרת הכפולים. השלימו אותו במקומות החסרים (1)-(6).

ב. למשקל הַקְטָלָה – משקל שם הפעולה בבניין הפעיל – צורה מיוחדת בגזרות נע"ו/י, ע"ע ובמקרים בודדים גם בגזרת נפ"ו/י. צורה מיוחדת זו בנויה כך: הַ□□ָה, כמו למשל הַקְמָה (נע"ו/י) או הַגְנָה (ע"ע). לפני פה"פ גרונית, למשל בשורש ע-ז-ז, תנוקד המוספית בסגול, הנה כך: הַעֲזָה. מיינו את השמות האלה בטבלה שלפניכם: הַקְלָה, הַרְמָה, הַזְנָה, הַנְקָה, הַסְבָּה, הַאָרָה, הַטְבָּה, הַאָטָה, הַפְרָה, הַעֲרָה, הַכְנָה, הַאָצָה, הַגְנָה, הַקְמָה, הַעֲזָה.

נפ"ו/י	ע"ע	נע"ו/י

שאלה 8 – משה בתיבה

לפניכם שירו של קדיש סילמן "משה בתיבה". קראו אותו והשלימו את הקטע שאחריו.

דוּמָם שְׁטָה תְּבָה קְטָנָה
 עַל הַיָּאֹר הַזֶּה,
 וּבְתֵבָה מִשֶּׁה הַקְטָן,
 יֵלֵד יִפָּה וְרֵךְ.
 הַס, הַגְלִים הַשׁוֹבְבִים,
 מִשֶּׁה הַקְטָן פֶּה שֵׁט.
 לֹא יִטְבַּע, חִיה יַחֲיָה
 יֵלֵד זֶה הַקֵּט.

בשירו של קדיש סילמן "משה בתיבה" שלושה שמות חדהברתיים מגזרת ע"ע. מתוכם שני שמות התואר _____, _____ ושם עצם אחד: _____ . בשיר אף תואר הפועל מגזרת ע"ע המתאר את האופן שבו התיבה הקטנה שטה, והוא _____ מן השורש: _____ . שני שמות תואר נוספים המופיעים בשיר הם _____ מן השורש ש-ו-ב (גזרת נע"ו/י) ויָפָה מן השורש _____ (גזרת _____) . מגזרה זו ניתן למצוא בבית השני של השיר את הפועל _____ מן השורש _____ .

צבוקה נצימה